

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای

دانش های زبانی-ادبی ادبیات فارسی

و تاریخ ادبیات

پایه هشتم

طراح: اشرف پیروزان

منطقه: سردشت-دزفول

سال: ۹۵-۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اوّل.....
۱	درس اول.....
۴	درس دوم.....
۶	درس سوم.....
۷	درس چهارم.....
۹	درس پنجم.....
۱۱	درس ششم.....
۱۴	درس هفتم.....
۱۶	درس هشتم.....
۱۸	درس نهم.....
۲۰	درس دهم.....
۲۲	درس یازدهم.....
۲۴	درس دوازدهم.....
۲۶	درس سیزدهم.....
۲۸	درس چهاردهم درس آزاد (به عهده دانش آموز).....
۲۸	درس پانزدهم درس آزاد (به عهده دانش آموز).....
۲۹	درس شانزدهم.....
۳۰	درس هفدهم.....
۳۲	فصل دوم.....
۳۲	خلاصه ای از نکات مهم درس.....
۳۵	انواع لحن ها.....
۳۵	نمونه سؤالات از تمام دروس.....
۳۸	پاسخ سؤال های نمونه سؤالات.....
۴۳	جواب سؤالات نمونه تمام دروس.....

فصل اول

درس اول

قیصر امین پور: وی از شاعران معاصر موفّق پس از انقلاب به شمار می آید. آثار او عبارتند از: در کوچه آفتاب، تنفس صبح، مثل چشمه مثل رود، به قول پرستو و آینه های ناگهان اشاره کرد. در این قسمت از درس به ساختار و محتوای شعر پرداخته شده است که ابتدا توضیحی درباره ساختار و محتوا داده می شود تا دانش آموزان این دو مفهوم کاملاً آشنا شود.

ساختار شعر

یک شعر از قسمت هایی تشکیل شده است که به آن ساختار شعری گویند که عبارتند از: بیت: هر یک از سطرهای شعر را بیت می گویند. کمترین مقدار شعریک بیت است. مانند:

اگر در خلوت نور خدانیست   تورادردی بودکان رادوانیست

دو واژه «نیست، نیست» هر دو ردیف هستند.

مصراع: هر بیت شامل دو قسمت است که هر یک از بخش های یک مصراع گویند. مانند:

خدا در هر دل بیگانه پیدا است = یک مصراع

ولی بیگانه بادل آشنانیست = یک مصراع

ردیف: به پایان هر مصراع یا در پایان هر بیت اگر واژه هایی بایک معنی، بعد از قافیه تکرار شوند به این واژه ها ردیف می گویند.

در بیت زیر به کلمات آخر هر مصراع دقت کنید که کاملاً شبیه به هم هستند

نیمه شب همدم من دیده گریان من است

ناله مرغ شب از حال پریشان من است

(من است، من است) ردیف هستند

قافیه: به کلمات آخر هر مصراع یا بیت که آخرین حرف اصلی آنها یکی باشد، در واقع کلمات قافیه بایک آهنگ و وزن باشند را قافیه گویند.
مانند بیت:

ای گیسوان رهای تواز آبشاران رهاتر
چشمانت از چشمه ساران صاف سحر با صفا تر
دو واژه (رهاتر، صفا تر) قافیه هستند.

نکته: اگر بیتی ردیف داشته باشد قافیه قبل از ردیف می آید.
مانند بیت:

مژده ای دل که مسیحانفسی می آید
که زانفاس خوشش بوی کسی می آید
ردیف: می آید، می آید
قافیه: (نفسی، کسی) که قبل از ردیف آمده اند

❖ محتوا

هر شعری پیامی دارد که این پیام همان محتوای شعر است. شعری که محتوا نداشته باشد شعری پوچ و بی معناست. وقتی خواننده به طرف شعری رود، می خواهد از مفاهیم درونی آن شعر بهره ببرد. هر چه محتوا در شعر جذابتر باشد، شعر تأثیر خود را از دست نمی دهد. در شعر «پیش از این ها» شاعر تفکر معنوی و عرفانی خود را در قالب تصویر شاعرانه بیان داشته است و پیامش که شناخت خداوند از دید کودک می باشد را بصورت شفاف و روشن به خواننده منتقل کرده است.

پس شعرها برای خود ساختار و محتوایی دارند.

برای بررسی ساختار (شکل بیرونی) هر اثر می توانید این پرسشها را به کار ببرید:

۱) متن اثر به «نثر» است یا به «نظم»؟

۲) شیوه بیان نوشته «زبانی» است یا «ادبی»؟

۳) واژه های متن «ساده و قابل فهم» هستند یا «دشوار»؟

نمونه سؤال

■ به نمونه زیر توجه کنید و پاسخ دهید.

که جمال تو چراغ چمن است	بلبلی شیفته می گفت به گل
رخ من شاهدهرانجمن است	گفت: امروز که زیبا و خوشم
کیست آنکس که هواخواه من است	چونکه فردا شد و پڑمرده شدم
چو گه شام بیایی، کفن است	به تن، این پیراهن دلکش من
که تو را بر گل دیگر وطن است	حرف امروز چه گویی، فردا است
همه جاسرو و گل و یاسمن است	همه جابوی خوش و روی نکوست
سخن است آنکه همی بر دهن است	عشق آنست که در دل گنجد
کار باید، سخن است این، سخن است	بهر معشوقه بمیرد عاشق
چون تو، بسیار درین نارون است	می شناسیم حقیقت ز مجاز

۱) متن به «نثر» است یا به «نظم»؟

۲) شیوه نوشته «زبانی» است یا «ادبی»؟

۳) واژه های متن «قابل فهم و ساده» هستند یا «دشوار»؟

۴) درباره محتوا شعر دوسطر بنویسید؟

۵) قافیه هارا در این شعر پیدا کنید؟

۶) ردیف هارا مشخص کنید و بنویسید؟

پاسخ سؤال های نمونه سؤالات

درس اول

(۱) نظم

(۲) ادبی

(۳) ساده و قابل فهم

(۴) بلبلی که در کنار گلی روی چمن بود. از زیبایی گل تعریف می کرد. امّا گل در جواب بلبل گفت: امروز زیبا هستم امّا فردا پژمرده خواهم شد و کسی هواخواه من نیست. در واقع هر کس روزی زیباست و روزی هم زیبایی از او گرفته می شود، آنچه که مهم است عشق است که باید ماندگار باشد و در دل جا بگیرد نه این که فقط بر زبان جاری گردد. ما دیگر حقیقت را از غیر حقیقت می شناسیم .

« چمن، انجمن، من، کفن، وطن، یاسمن، دهن، سخن، نارون »: (۵) قافیه

(۴) ردیف: است